TARİH

9. SINIF

YAZILIYA HAZIRLIK

1. DÖNEM - 1. ORTAK YAZILI · SENARYO 6

TYMM 2026-2027

Hazırlayan: **Murat Altun**

Bu sorular Claude tarafından hazırlanmıştır.

1. Aşağıdaki soruları Kaynak A ve Kaynak B'ye göre cevaplayınız.

Kaynak A

Gazi Mustafa Kemal Atatürk, gençlerin millî tarih ve kültür bilincine sahip bireyler olarak yetiştirilmesi gerektiğini vurgulamış ve şöyle demiştir: "Türk çocuğu ecdadını tanıdıkça daha büyük işler yapmak için kendinde kuvvet bulacaktır."

(Atatürk'ün sözü ders kitabından alınmıştır.)

Kaynak B

Elif, "Ailemin Tarihi" adlı proje ödevi için önce e-Devlet üzerinden alt-üst soy bilgisi belgesini aldı. Belgede, büyük büyükbabası Hasan Efendi'nin 1898'de Kastamonu'nun bir köyünde doğduğunu gördü. Babaannesi, ailede anlatılan bir hatırayı paylaştı: Hasan Efendi Millî Mücadele yıllarında cepheye gitmiş, eşi Fatma Hanım da köyün diğer kadınlarıyla birlikte İnebolu'dan gelen cephaneyi kağnılarla taşımıştı. Elif, sandıkta bulduğu eski bir fotoğrafın arkasındaki notu tarih öğretmeninin yardımıyla okudu ve hatırayı destekleyen bilgilere ulaştı. Ödevinin sonuna şunları yazdı:

"Aile büyüklerimin zor günlerde neler yaşadığını öğrenince kendimi onların yerine koymaya çalıştım. Artık kim olduğumu ve nereden geldiğimi daha iyi biliyorum. Bugün bu topraklarda özgürce yaşamamızın bedelini anlıyor, bu mirası korumak için çalışmam gerektiğini hissediyorum. Ailede anlatılan hikâyelerin belgelerle desteklenebildiğini görmek de bana araştırma yapmayı sevdirdi."

(Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

1.1. Kaynak B'ye göre aile geçmişini araştırmanın Elif'e bireysel olarak kazandırdıklarından üçünü yazınız. (6 puan)

1.2. Kaynak A ve Kaynak B'yi birlikte değerlendirerek geçmişini tanıyan bireylerin topluma katkılarını tarih öğrenmenin toplumsal faydaları açısından yorumlayınız. (8 puan)

2. Aşağıdaki soruları Kaynak A ve Kaynak B'ye göre cevaplayınız.

Kaynak A

26 Aralık 2004'te Endonezya'nın Sumatra Adası açıklarında 9,1 büyüklüğünde bir deprem meydana geldi. Depremin ardından oluşan tsunami, Hint Okyanusu kıyısındaki birçok ülkede 200 binden fazla kişinin ölümüne yol açtı. Depremin merkezine yakın olan Simeulue Adası'nda yaşayan yaklaşık 78 bin kişiden hayatını kaybedenlerin sayısı ise 10'un altında kaldı. Bunun nedeni, adada 1907'de yaşanan büyük tsunaminin hatırasıydı. 1907'deki felakette kurtulanlar, yakındaki tepelere kaçanlar olmuştu. Ada halkı bu deneyimi "smong" (dev dalga) adını verdikleri bir anlatıyla ninniler, masallar ve şarkılar yoluyla kuşaktan kuşağa aktarmıştı. Bu anlatıya göre güçlü bir deprem olduğunda ve deniz çekildiğinde vakit kaybetmeden tepelere koşulmalıydı. 2004'teki deprem başladığında birbirini "smong" sözüyle uyaran ada halkının büyük bölümü, dalgalar gelmeden yüksek yerlere çıktı.

(Bu metin, 2004 Hint Okyanusu tsunamisine ilişkin araştırmalardaki bilgilerden yararlanılarak soru için hazırlanmıştır.)

Kaynak B

27 Aralık 1939'da meydana gelen Erzincan depremi, Türkiye'de meydana gelen en yıkıcı depremlerden biridir. Bu depremin ardından bütün yurtta büyük bir kampanya başlatılmış ve depremzedelere yardım eli uzatılmıştır. 6 Şubat 2023'te gerçekleşen ve Kahramanmaraş'ın Pazarcık ile Elbistan ilçeleri merkez olmak üzere on bir ilde büyük bir yıkıma neden olan iki depremden sonra Türk halkı topyekûn seferber olmuş ve bölge halkına pek çok yardım malzemesi göndermiştir.

(Ders kitabından alınmıştır.)

2.1. Kaynak A'yı bağlamından koparmadan iki cümleyle özetleyiniz. (4 puan)

2.2. Kaynak A'ya göre 1907'deki felaketin hatırlanmasının Simeulue halkına sağladığı faydayı tarih öğrenmenin faydaları açısından açıklayınız. (4 puan)

2.3. Kaynak A ve Kaynak B'den yararlanarak geçmişte yaşanan afetleri öğrenmenin bireye ve topluma birer faydasını yorumlayınız. (6 puan)

3. Aşağıdaki soruları Kaynak A ve Kaynak B'ye göre cevaplayınız.

Kaynak A

Türkiye ile Federal Almanya arasında 30 Ekim 1961'de imzalanan işgücü anlaşmasından sonra Türkiye'den Almanya'ya çalışmak için yüz binlerce kişi gitti. İşçi adayları İstanbul'daki Alman İrtibat Bürosunda sağlık muayenesinden geçiyor, çoğu Sirkeci Garı'ndan kalkan trenlerle iki üç gün süren bir yolculuğun ardından Münih'e ulaşıyordu.

(Bu metin, işçi göçüne ilişkin genel tarihî bilgilerden yararlanılarak soru için hazırlanmıştır.)

Kaynak B

Can, tarih öğretmeninin verdiği sözlü tarih ödevi için 1960'lı yıllarda Almanya'ya çalışmaya giden babaannesi Ayşe Hanım'la görüşme yaptı. Ayşe Hanım şunları anlattı:

"Köyümüzden ayrılırken annem ağlayarak arkamdan su döktü. İstanbul'da doktorlar dişlerimize, ellerimize tek tek baktı. Sirkeci'den bindiğimiz trende heyecandan kimse uyuyamadı. Almanya'da bir elektrik malzemeleri fabrikasında çalıştım, sekiz kadın bir yatakhanede kaldık. Dil bilmediğimiz için ilk aylarda alışveriş yapmak bile zordu. Birkaç yıl çalışıp para biriktirerek dönmeyi düşünüyorduk ama çocuklarımız orada okula başlayınca dönüşümüz yıllarca ertelendi. Köyden gelen her mektubu defalarca okurduk. Emekli olunca Türkiye'ye döndüm ama torunlarımın bir kısmı hâlâ Almanya'da yaşıyor."

(Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

3.1. Kaynak B'yi bağlamından koparmadan özetleyiniz. (5 puan)

3.2. Kaynak B'deki hangi ifadeler, Can'ın göç eden işçilerin yaşadıklarına yönelik tarihsel empati kurmasına yardımcı olabilir? İki örnek vererek açıklayınız. (5 puan)

3.3. Bu görüşmenin Can'a sağlayabileceği iki bireysel faydayı yazınız. (4 puan)

3.4. Can'ın bir arkadaşı, "Bu anılar yalnızca bir aileyi ilgilendirir, topluma bir faydası olmaz." demiştir. Bu görüşü Kaynak A ve Kaynak B'den yararlanarak tarih öğrenmenin topluma faydaları açısından değerlendiriniz. (6 puan)

4. Tarih kulübü öğrencilerinin okul panosu için hazırladığı “Tarihin Doğası” başlıklı yazı aşağıda verilmiştir.

(I) Tarih, tarihçilerin kanıtlara ve belgelere dayanarak geçmişi yeniden kurma çabasıdır. (II) Geçmiş ile tarih aynı anlama gelir; yaşanan her olay kendiliğinden tarihe dönüşür. (III) Tarihsel bilginin oluşması için insan, kaynak ve tarihçi unsurlarının bir araya gelmesi gerekir. (IV) Tarihsel olay, uzun bir zaman dilimine yayılan soyut ve genel bir süreci ifade eder. (V) Tarihçiler olayları, yaşandıkları dönemin siyasi, sosyal, ekonomik ve kültürel koşullarını dikkate alarak değerlendirir. (VI) Tarihsel bilgi bir kez ortaya konduktan sonra kesinleşir; yeni belge ve bulgular bu bilgiyi değiştiremez. (VII) Tarihin yazılı kaynaklardan öğrenilemeyen dönemlerine tarih öncesi devirler denir. (VIII) Tarihçiler araştırmalarını kendi yaşadıkları dönemde yaptıkları için geçmişin kendisini değil, geçmişten günümüze ulaşabilen izleri yorumlar.

(Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

Yazıdaki bazı cümleler yanlış bilgi içermektedir. Bu cümlelerin numaralarını yazınız ve cümleleri düzelterek yeniden yazınız. (12 puan)

5. Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayınız.

Homeros'un İlyada Destanı'nda anlatılan Troya'nın gerçek bir şehir olup olmadığı XIX. yüzyılda tartışılıyordu. Heinrich Schliemann (Haynrih Şliman), Çanakkale yakınlarındaki Hisarlık Tepesi'nde 1871-1873 yılları arasında kazılar yaptı. Destandaki şehre ulaşmak için tepeye büyük bir yarma açtı; bu sırada üstteki katmanlarda bulunan kalıntıların birçoğunu belgelemeden tahrip etti. 1873'te bulduğu altın ve gümüş eserleri destanda adı geçen Troya Kralı Priamos'a ait sandı ve bunları "Priamos Hazinesi" olarak tanıttı.

Sonraki yıllarda kazıları sürdüren arkeologlar, tepede üst üste kurulmuş en az dokuz şehir katmanı bulunduğunu ortaya koydu. Hazinenin bulunduğu katmanın (Troya II) yaklaşık MÖ 2500-2300 yıllarına ait olduğu, yani destanda anlatılan dönemden bin yıldan daha eski olduğu anlaşıldı. 1988-2005 yılları arasındaki kazılarda kalenin çevresinde daha önce bilinmeyen geniş bir aşağı şehir bulundu ve Troya'nın sanılandan çok daha büyük bir şehir olduğu görüldü. Hitit başkenti Hattuşa'da bulunan bazı kil tabletlerde adı geçen Wilusa (Vilusa) ülkesinin Troya olabileceği de ileri sürüldü. Bununla birlikte destanda anlatılan savaşın gerçekten yaşanıp yaşanmadığı konusunda tarihçiler arasında bugün de görüş birliği yoktur.

(Bu metin, Troya kazılarına ilişkin genel bilgilerden yararlanılarak soru için hazırlanmıştır.)

5.1. Metinden hareketle tarihsel bilginin yeni bulgularla değişebileceğini gösteren iki örnek yazınız. (6 puan)

5.2. Schliemann'ın kazıya destandaki şehri bulma amacıyla başlaması ve uyguladığı yöntem, Troya hakkında üretilen bilgiyi nasıl etkilemiştir? Açıklayınız. (5 puan)

5.3. Metinde Troya hakkında bilgi edinmek için yararlanılan üç farklı kaynak türünü yazınız. (3 puan)

5.4. "Destanda anlatılan savaşın gerçekten yaşanıp yaşanmadığı konusunda tarihçiler arasında bugün de görüş birliği yoktur." cümlesini tarihsel bilginin fen bilimlerindeki bilgiden farklı yönleri açısından yorumlayınız. (6 puan)

6. Aşağıdaki soruları Kaynak A ve Kaynak B'ye göre cevaplayınız.

Kaynak A

"Olayları harekete geçiren şeye tetikleyici veya hızlandırıcı neden diyebilirsiniz. Arka plandaki nedenler, tetikleyici nedenin içinde vücut bulduğu bağlamı oluşturan ve yaratan nedenlerdir. Tetikleyici nedenler genellikle dramatik ve oldukça açıktır. Arka plandaki nedenleri çözmek daha zordur ve bunlar genellikle belirsizdir."

(Marius, 2023, s. 60-62; ders kitabından alınmıştır.)

Kaynak B

XIX. yüzyılda sanayileşen Avrupa devletleri, ham madde ve pazar bulmak için sömürge yarışına girdi. Siyasi birliğini geç tamamlayan Almanya, sömürgeler konusunda İngiltere ve Fransa ile rekabete başladı. Birbirine güvenmeyen devletler ittifaklar kurdu: Almanya, Avusturya-Macaristan ve İtalya Üçlü İttifak'ı; İngiltere, Fransa ve Rusya ise Üçlü İtilaf'ı oluşturdu. Devletler ordularını büyüttü, İngiltere ile Almanya arasında donanma yarışı başladı. Balkanlarda milliyetçilik akımının etkisiyle Sırbistan ile Avusturya-Macaristan arasındaki gerginlik arttı. 28 Haziran 1914'te Avusturya-Macaristan veliahdı Franz Ferdinand (Frants Ferdinand), Saraybosna'da Sırp milliyetçisi bir genç tarafından öldürüldü. Yaklaşık bir ay sonra Avusturya-Macaristan Sırbistan'a savaş ilan etti. Almanya, Rusya, Fransa ve İngiltere'nin de birkaç gün içinde savaşa girmesiyle I. Dünya Savaşı başladı.

(Bu metin soru için hazırlanmıştır.)

6.1. Kaynak A'daki açıklamalardan yararlanarak Kaynak B'de yer alan I. Dünya Savaşı'nın tetikleyici nedenini ve arka plan nedenlerinden üçünü yazınız. (8 puan)

6.2. Bir öğrenci, "I. Dünya Savaşı'nın tek nedeni Saraybosna suikastıdır." demiştir. Bu görüşü Kaynak A ve Kaynak B'ye dayanarak değerlendiriniz. (4 puan)

6.3. Kaynak B'de geçen "Saraybosna suikastı" ile "sömürge yarışı" ifadelerini tarihsel olay ve tarihsel olgu kavramları açısından karşılaştırınız. (4 puan)

6.4. Tarihçilerin olaylar arasında neden-sonuç ilişkisi kurmasının tarihsel bilginin oluşumuna katkısını açıklayınız. (4 puan)

ÖĞRENME ÇIKTILARI VE BECERİLER

SORU NO	ÖĞRENME ÇIKTISI	BECERİLER
1	TAR.9.1.1. Tarih öğrenmenin bireye ve topluma faydalarını yorumlayabilme	Alan becerileri: SBAB2. Kanıta Dayalı Sorgulama ve Araştırma, SBAB3. Tarihsel Empati · Kavramsal beceriler: KB2.3. Özetleme, KB2.14. Yorumlama
2	TAR.9.1.1. Tarih öğrenmenin bireye ve topluma faydalarını yorumlayabilme	Alan becerileri: SBAB2. Kanıta Dayalı Sorgulama ve Araştırma · Kavramsal beceriler: KB2.3. Özetleme, KB2.7. Karşılaştırma, KB2.14. Yorumlama
3	TAR.9.1.1. Tarih öğrenmenin bireye ve topluma faydalarını yorumlayabilme	Alan becerileri: SBAB2. Kanıta Dayalı Sorgulama ve Araştırma, SBAB3. Tarihsel Empati · Kavramsal beceriler: KB2.3. Özetleme, KB2.8. Sorgulama, KB2.14. Yorumlama
4	TAR.9.1.2. Tarihin doğasını farklı kaynaklar üzerinden inceleyebilme	Alan becerileri: SBAB2. Kanıta Dayalı Sorgulama ve Araştırma · Kavramsal beceriler: KB2.3. Özetleme, KB2.8. Sorgulama
5	TAR.9.1.2. Tarihin doğasını farklı kaynaklar üzerinden inceleyebilme	Alan becerileri: SBAB2. Kanıta Dayalı Sorgulama ve Araştırma (SBAB2.4. Kaynağı Sorgulama) · Kavramsal beceriler: KB2.3. Özetleme, KB2.7. Karşılaştırma, KB2.14. Yorumlama
6	TAR.9.1.2. Tarihin doğasını farklı kaynaklar üzerinden inceleyebilme	Alan becerileri: SBAB2. Kanıta Dayalı Sorgulama ve Araştırma (SBAB2.5. Kaynağı Yorumlama) · Kavramsal beceriler: KB2.4. Çözümleme, KB2.7. Karşılaştırma, KB2.14. Yorumlama

PUANLAMA TABLOSU						
1	**2**	**3**	**4**	**5**	**6**	**TOPLAM**
14	*14*	*20*	*12*	*20*	*20*	***100***

Bu sınav, 2026-2027 eğitim öğretim yılı 1. dönem konu-soru dağılım tablosundaki 1. ortak yazılı **Senaryo 6** dağılımına göre, Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli 9. sınıf öğretim programı esas alınarak hazırlanmıştır. Hazırlayan: Murat Altun. Bu sorular Claude tarafından hazırlanmıştır. Millî Eğitim Bakanlığının resmî yayını değildir; görseller Blender ile oluşturulmuştur.

ÇÖZÜMLER

1. Doğru cevap:

1.1. **(6 puan)** Aşağıdaki kazanımlardan herhangi üçünün Kaynak B ile ilişkilendirilerek yazılması beklenir; her biri 2 puandır.

- Kimlik kazanma ve kendini tanıma: “Artık kim olduğumu ve nereden geldiğimi daha iyi biliyorum.” **(2 puan)**
- Aidiyet duygusunun gelişmesi: Ailesine, toplumuna ve yaşadığı topraklara bağlılık hissetmesi **(2 puan)**
- Tarihsel empati kurma: Aile büyüklerinin zor günlerde yaşadıklarını anlamak için kendini onların yerine koyması **(2 puan)**
- Değerlerin bedelini kavrama ve sorumluluk bilinci: Özgürlüğün hangi uğraşlarla kazanıldığını anlaması, mirası koruma sorumluluğu hissetmesi **(2 puan)**
- Araştırma ve kanıt kullanma becerisi: Sözlü anlatımları belge ve fotoğraflarla destekleyerek araştırma yapmayı öğrenmesi **(2 puan)**

Kısmi puan: Kazanım doğru adlandırılır ancak Kaynak B ile ilişkilendirilmezse (yalnızca “kimlik kazanır” gibi tek kelimelik cevaplarda) her biri için 1 puan verilir.

1.2. **(8 puan)**

- I. Kaynak A’nın doğru yorumlanması: Atalarını ve geçmişini tanıyan bireylerin geçmişteki başarılardan güç alarak topluma ve ülkesine yararlı daha büyük işler yapmaya istekli olacağının belirtilmesi **(2 puan)**
- II. Ortak hafıza ve millî bilinç: Elif’in ailesinin hikâyesinin Millî Mücadele gibi toplumun ortak geçmişinin bir parçası olduğunun, bu tür bilgilerin öğrenilip paylaşılmasının toplumun ortak hafızasını ve millî bilinci güçlendirdiğinin açıklanması **(2 puan)**
- III. Ortak değerler ve birlik-beraberlik: Cepheye giden askerler ile cephane taşıyan kadınların örnek gösterilerek fedakârlık ve dayanışma gibi ortak değerlerin benimsenmesinin toplumun birlik ve beraberliğini güçlendirdiğinin belirtilmesi **(2 puan)**
- IV. Kültürel mirasın korunması ve toplumun devamlılığı: Geçmişini bilen bireylerin mirası korumayı ve gelecek kuşaklara aktarmayı görev saydığının, bunun toplumun devamlılığını sağladığının belirtilmesi **(2 puan)**

Kısmi puan: Toplumsal fayda doğru belirtilir ancak kaynaklarla ilişkilendirilmezse her ölçüt için 1 puan verilir.

Örnek doğru cevap: 1.1. Elif, aile geçmişini araştırarak kim olduğunu ve nereden geldiğini öğrenmiş, yani kimlik kazanmıştır. Aile büyüklerinin zor günlerde yaşadıklarını anlamak için kendini onların yerine koymuş, tarihsel empati kurmuştur. Ayrıca bugünkü özgürlüğün bedelini anlayarak mirası koruma sorumluluğu hissetmiş, hikâyeleri belgelerle destekleyerek araştırma yapmayı sevmiştir. 1.2. Atatürk’e göre atalarını tanıyan gençler, onların başarılarından güç alarak daha büyük işler yapar. Elif’in ailesinin hikâyesi, Millî Mücadele’de cepheye giden askerlerin ve cephane taşıyan kadınların hikâyesidir; bu hikâyeler öğrenilip paylaşıldıkça toplumun ortak hafızası ve millî bilinci güçlenir. Fedakârlık ve dayanışma gibi ortak değerleri benimseyen bireyler toplumun birlik ve beraberliğini artırır. Geçmişini bilen bireyler kültürel mirası korur ve gelecek kuşaklara aktarır; böylece toplumun devamlılığı sağlanır.

Yanlış cevap: Tarih öğrenmenin yalnızca sınavlarda başarılı olmayı sağladığının yazılması; "Tarih öğrenmek insanların kendi milletini diğer milletlerden üstün görmesini sağlar." gibi tarih öğrenmenin amacıyla bağdaşmayan ifadeler; 1.1'de bireysel faydalar yerine yalnızca toplumsal faydaların sıralanması; kaynaklarla ilgisi olmayan genel cümleler. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

2. Doğru cevap:

2.1. **(4 puan)**

- Özette olayın bağlamının verilmesi: 2004'teki deprem ve tsunamide büyük can kaybı yaşanmasına rağmen Simeulue Adası'nda çok az kişinin hayatını kaybettiği **(2 puan)**
- Özette bu durumun nedeninin verilmesi: 1907 tsunamisinin deneyiminin "smong" anlatısıyla kuşaktan kuşağa aktarılması sayesinde ada halkının deprem olur olmaz tepelere kaçtığı **(2 puan)**

Kısmi puan: Metindeki cümleler aynen aktarılırsa ya da özet ikiden fazla cümleyle yazılıp ana fikri doğru verirse en fazla 2 puan verilir. Metinde olmayan bilgi eklenirse ya da olaylar arasındaki ilişki bozulursa ilgili ölçüt için puan verilmez.

2.2. **(4 puan)**

- Geçmişten ders çıkarma: Ada halkının 1907'de neyin hayat kurtardığını (yüksek yerlere kaçmayı) bilmesinin, 2004'te doğru ve hızlı karar vermesini sağladığının belirtilmesi **(2 puan)**
- Ortak hafıza ve geleceğe yön verme: Felaketin hatırasının ninni, masal ve şarkılarla aktarılarak toplumun ortak hafızasına dönüştüğünün; geçmişi bilmenin geleceğe yönelik öngörüde bulunmayı ve önlem almayı sağladığının belirtilmesi **(2 puan)**

2.3. **(6 puan)**

- Bireye faydası: Afet anında ne yapılması gerektiğini bilerek bilinçli karar verme ve kendi hayatını koruma ya da depremzedelerin yaşadıklarını anlayarak empati kurma; faydanın kaynaklardan bir örnekle ilişkilendirilmesi **(3 puan)**
- Topluma faydası: Geçmişteki afetlerden ders çıkararak afetlere hazırlıklı olma ve önlem alma ya da 1939 ve 2023 örneklerindeki gibi dayanışma ve birlik-beraberlik duygusunun güçlenmesi; faydanın kaynaklardan bir örnekle ilişkilendirilmesi **(3 puan)**

Kısmi puan: Fayda doğru belirtilir ancak kaynaklarla ilişkilendirilmezse her biri için 2 puan verilir.

Örnek doğru cevap: 2.1. 2004'te Hint Okyanusu'ndaki deprem ve tsunami büyük can kaybına yol açtığı hâlde depremin merkezine yakın Simeulue Adası'nda çok az kişi hayatını kaybetti. Bunun nedeni, 1907 tsunamisinin deneyiminin "smong" anlatısıyla kuşaktan kuşağa aktarılması ve ada halkının deprem başlar başlamaz tepelere kaçmasıydı. 2.2. Simeulue halkı, 1907'de tepelere kaçanların kurtulduğunu bildiği için 2004'te vakit kaybetmeden doğru davranmıştır; yani geçmişten ders çıkarmıştır. Felaketin hatırası ninni ve masallarla toplumun ortak hafızasına dönüşmüş, geçmişi bilmek geleceğe yönelik doğru öngörüde bulunmayı sağlamıştır. 2.3. Geçmişteki afetleri öğrenen bir birey, deprem anında ne yapacağını bilir ve hayatını korur; Simeulue halkı bunun örneğidir. Toplum ise geçmişteki afetlerden ders çıkararak afetlere hazırlıklı olur. Ayrıca 1939 Erzincan ve 2023 Kahramanmaraş depremlerinden sonra yaşanan yardımlaşmayı öğrenmek, toplumda dayanışma ve birlik-beraberlik duygusunu güçlendirir.

Yanlış cevap: Simeulue'de can kaybının az olmasının yalnızca şansla ya da adanın uzaklığıyla açıklanması; 2.1'de metinde olmayan bilgilerin (ör. adada uyarı sireni bulunduğu) eklenmesi; "Afetler doğa olayıdır, tarihini öğrenmenin faydası olmaz." gibi cevaplar; 2.3'te bireysel ve toplumsal faydanın ayırt edilmemesi. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

3. Doğru cevap:

3.1. **(5 puan)** Özette aşağıdaki unsurların, metnin anlamı bozulmadan ve öğrencinin kendi cümleleriyle verilmesi beklenir; her unsur 1 puandır.

- Ayşe Hanım'ın 1960'lı yıllarda işçi olarak Almanya'ya gittiği **(1 puan)**
- Gidiş sürecinin (ailesinden ayrılık, sağlık muayenesi, tren yolculuğu) anlatıldığı **(1 puan)**
- Almanya'da fabrikada çalışma, yatakhanede kalma ve dil bilmeme gibi zorluklar yaşadığı **(1 puan)**
- Geçici olarak düşünülen göçün, çocukların orada okula başlamasıyla uzadığı **(1 puan)**
- Emekli olunca Türkiye'ye döndüğü, ailenin bir kısmının ise Almanya'da kaldığı **(1 puan)**

Kısmi puan: Metin aynen aktarılırsa en fazla 2 puan verilir. Metinde olmayan bilgi eklenirse ya da olayların sırası ve ilişkisi bozulursa ilgili unsur için puan verilmez.

3.2. **(5 puan)**

- Birinci ifadenin (ör. "annem ağlayarak arkamdan su döktü", "Köyden gelen her mektubu defalarca okurduk.") yazılarak yansıttığı duygu ya da durumun (ayrılık acısı, özlem) açıklanması **(2 puan)**
- İkinci ifadenin (ör. "Dil bilmediğimiz için ilk aylarda alışveriş yapmak bile zordu.", "sekiz kadın bir yatakhanede kaldık", "doktorlar dişlerimize, ellerimize tek tek baktı") yazılarak yansıttığı duygu ya da durumun (yabancılık, zor yaşam koşulları, kaygı) açıklanması **(2 puan)**
- Tarihsel empatinin, Can'ın kendini o dönemin koşulları içinde işçilerin yerine koyarak onların duygu ve kararlarını anlaması olduğunun belirtilmesi **(1 puan)**

3.3. **(4 puan)** Aşağıdakilerden herhangi ikisi; her biri 2 puandır.

- Ailesinin geçmişini öğrenerek kimlik ve aidiyet duygusunun gelişmesi **(2 puan)**
- Geçmiş ile bugün arasında bağ kurması (ör. akrabalarının neden Almanya'da yaşadığını anlaması) **(2 puan)**
- Farklı bakış açıları kazanması, empati ve hoşgörü duygusunun gelişmesi **(2 puan)**
- Sözlü kaynaklardan yararlanarak araştırma, soru sorma ve sorgulama becerisinin gelişmesi **(2 puan)**

3.4. **(6 puan)**

- I. Görüşün yanlış olduğunun belirtilerek Ayşe Hanım'ın anılarının, Kaynak A'da belirtilen ve yüz binlerce kişinin yaşadığı ortak göç deneyiminin bir parçası olduğunun; bu tür anıların toplumun ortak hafızasını oluşturduğunun açıklanması **(2 puan)**
- II. Bu anıların bugünü anlamlandırmaya katkısının açıklanması (ör. Almanya'da yaşayan Türk toplumunun nasıl oluştuğunun, iki ülke arasındaki insani bağların anlaşılması) **(2 puan)**
- III. Toplumun geçmişten ders çıkarmasına katkısının açıklanması (ör. göç eden insanların yaşadığı zorlukları anlayarak bugünkü göç olaylarına empati ve hoşgörüyle yaklaşma, göçle ilgili daha bilinçli kararlar alma) **(2 puan)**

Kısmi puan: Görüşün yanlış olduğu yazılır ancak gerekçe gösterilmezse 1 puan verilir.

Örnek doğru cevap: 3.1. Ayşe Hanım, 1960'lı yıllarda işçi olarak Almanya'ya gitmiştir. Ailesinden zorlukla ayrılmış, İstanbul'da sağlık muayenesinden geçtikten sonra trenle Almanya'ya ulaşmıştır. Orada fabrikada çalışmış, yatakhanede kalmış ve dil bilmediği için zorlanmıştır. Birkaç yıl çalışıp dönmeyi düşünse de çocuklarının orada okula başlaması dönüşünü geciktirmiştir. Emekli olunca Türkiye'ye dönmüş, torunlarının bir kısmı Almanya'da kalmıştır. 3.2. "Annem ağlayarak arkamdan su döktü." ifadesi, ailesinden ayrılan işçilerin yaşadığı ayrılık acısını hissettirir. "Dil bilmediğimiz için ilk aylarda alışveriş yapmak bile zordu." ifadesi ise yabancı bir ülkede yaşadıkları çaresizliği anlamayı sağlar. Can bu

ifadeler sayesinde kendini o dönemin koşullarında işçilerin yerine koyabilir. 3.3. Can, ailesinin geçmişini öğrenerek kimlik ve aidiyet duygusunu geliştirir. Ayrıca akrabalarının neden Almanya'da yaşadığını anlayarak geçmişle bugün arasında bağ kurar. 3.4. Bu görüş yanlıştır. Ayşe Hanım'ın anıları, Türkiye'den Almanya'ya giden yüz binlerce kişinin ortak deneyiminin bir parçasıdır ve toplumun ortak hafızasına katkı sağlar. Bu anılar, Almanya'da yaşayan Türk toplumunun nasıl oluştuğunu anlamamıza yardımcı olur. Ayrıca göç eden insanların yaşadığı zorlukları öğrenen toplum, bugünkü göç olaylarına empatiyle yaklaşır ve geçmişten ders çıkarır.

Yanlış cevap: 3.1'de görüşmenin yalnızca bir cümleyle (ör. "Babaanne Almanya'ya gitti.") özetlenmesi ya da metinde olmayan bilgilerin eklenmesi; 3.2'de empatinin "işçilere acımak" olarak açıklanması ya da olayların bugünün koşullarına göre değerlendirilmesi; 3.4'te arkadaşın görüşünün doğru kabul edilmesi. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

4. Doğru cevap:

Yanlış bilgi içeren cümleler II, IV ve VI. cümlelerdir. Her cümlenin tespiti 1 puan, düzeltilmesi 3 puandır (her cümle için 1 + 3 = 4 puan, toplam 12 puan).

- II. cümle (1 + 3 puan): Geçmiş, bugüne göre geride kalan zaman dilimidir; tarih ise geçmişin kanıtlara dayanarak bugünde yapılan bir anlatımıdır. Geçmişte yaşanan her olay tarihin konusu olmaz; tarihçiler tarihsel önem taşıyan olay ve olguları seçerek inceler.
- IV. cümle (1 + 3 puan): Tarihsel olay, belirli bir zaman diliminde meydana gelen ve tarihî önem taşıyan somut ve özel bir gelişmedir. Uzun bir zaman dilimine yayılan soyut ve genel süreçler ise tarihsel olgudur.
- VI. cümle (1 + 3 puan): Tarihsel bilgi kesin ve değişmez değildir; elde edilen yeni belgelere, bulgulara, araştırma sonuçlarına ve farklı bakış açılarına göre değişebilir.

Kısmi puan: Düzeltme yalnızca cümleyi olumsuz yapmakla sınırlı kalır ve doğru bilgiyi açıklamazsa (ör. "Geçmiş ile tarih aynı anlama gelmez.") o cümlenin düzeltmesi için 1 puan verilir. IV. cümlede yalnızca "olay" yerine "olgu" yazılarak düzeltme yapılırsa tam puan verilir.

Not: Doğru bilgi içeren cümlelerden (I, III, V, VII, VIII) birini yanlış olarak gösteren öğrenciye o cümle için puan verilmez; doğru tespit ve düzeltmelerinin puanı kesilmez.

Örnek doğru cevap: II. cümle yanlıştır. Doğrusu: Geçmiş, bugüne göre geride kalan zaman dilimidir; tarih ise geçmişin kanıtlara dayanılarak bugünde yapılan anlatımıdır ve geçmişte yaşanan her olay tarihin konusu olmaz. IV. cümle yanlıştır. Doğrusu: Tarihsel olay, belirli bir zamanda meydana gelen somut ve özel bir gelişmedir; uzun zamana yayılan soyut ve genel süreçler ise tarihsel olgudur. VI. cümle yanlıştır. Doğrusu: Tarihsel bilgi, yeni belge ve bulgular ile farklı bakış açılarına göre değişebilir.

Yanlış cevap: Yalnızca doğru cümlelerin (I, III, V, VII, VIII) yanlış olarak işaretlenmesi; yanlış cümlelerin numaralarının yazılıp düzeltilmemesi ya da düzeltmenin yine yanlış bilgi içermesi (ör. "Tarihsel olay, laboratuvarda tekrar edilebilen gelişmedir.", "Tarihsel bilgi yalnızca devletin isteğiyle değişir."). Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

5. Doğru cevap:

5.1. **(6 puan)** Aşağıdakilerden herhangi ikisi; her biri 3 puandır.

- Schliemann'ın Kral Priamos'a ait sandığı hazinenin, sonraki kazılarla destanda anlatılan dönemden bin yıldan daha eski bir katmana (Troya II) ait olduğunun anlaşılması **(3 puan)**

- 1988-2005 kazılarında aşağı şehrin bulunmasıyla Troya'nın büyüklüğüne ilişkin bilginin değişmesi **(3 puan)**
- Tek bir şehir olarak düşünülen tepede üst üste kurulmuş en az dokuz şehir katmanı bulunduğunun ortaya konması **(3 puan)**
- Hitit tabletlerindeki Wilusa adının Troya ile ilişkilendirilerek şehrin tarihine yeni bir yorum getirilmesi **(3 puan)**

Kısmi puan: Örnek doğru verilir ancak bilginin nasıl değiştiği (önceki ve sonraki bilgi) açıklanmazsa 1 puan verilir.

5.2. **(5 puan)**

- Schliemann'ın kazıya önceden belirlediği bir sonuca, yani destandaki şehri bulmaya odaklanarak başlamasının nesnel olmayan, ön yargılı bir yaklaşım olduğunun; bu nedenle buluntuları destana uydurarak yanlış yorumladığının ve yanlış tarihlendirdiğinin belirtilmesi **(2 puan)**
- Üst katmanları belgelemeden tahrip etmesinin bu katmanlara ait kanıtları yok ettiğinin ve Troya hakkındaki bilginin eksik kalmasına yol açtığının belirtilmesi **(2 puan)**
- Tarihçinin (araştırmacının) kullandığı yöntemin, yaptığı tercihlerin ve bakış açısının tarihsel bilginin nasıl şekilleneceğini etkilediği sonucuna ulaşılması **(1 puan)**

5.3. **(3 puan)** Destan (İlyada Destanı; sözlü/edebî kaynak) **(1 puan)**, arkeolojik kalıntı ve buluntular (şehir katmanları, hazine) **(1 puan)**, yazılı kaynak (Hititlere ait kil tabletler) **(1 puan)**.

5.4. **(6 puan)**

- Tarihsel olayların geçmişte bir kez yaşandığının; fen bilimlerindeki gibi laboratuvarda tekrar edilemeyeceğinin ve doğrudan gözlemlenemeyeceğinin belirtilmesi **(2 puan)**
- Tarihsel bilginin kesin yasalara değil, tarihçilerin kaynaklardan ulaştığı çıkarım ve yorumlara dayandığının; kanıtlar eksik ve parçalı olduğu için farklı yorumların ortaya çıkabileceğinin belirtilmesi **(2 puan)**
- Bu nedenle tarihte mutlak doğru olmadığının, yeni kanıtlar bulundukça bilginin değişebileceğinin ve tarihçilerin konuyu araştırmayı sürdürdüğünün belirtilmesi **(2 puan)**

Örnek doğru cevap: 5.1. Schliemann, bulduğu hazineyi destanda adı geçen Kral Priamos'a ait sanmıştır; sonraki kazılar hazinenin bin yıldan daha eski bir katmana ait olduğunu göstermiştir. Ayrıca 1988-2005 kazılarında aşağı şehir bulununca Troya'nın sanılandan çok daha büyük bir şehir olduğu anlaşılmıştır. 5.2. Schliemann, destandaki şehri bulmayı kafasına koyduğu için nesnel davranamamış, buluntuları destana uydurarak yanlış tarihlendirmiştir. Üst katmanları belgelemeden tahrip ettiği için bu katmanlara ait kanıtlar yok olmuş, Troya hakkındaki bilgiler eksik kalmıştır. Bu durum, araştırmacının yönteminin ve bakış açısının tarihsel bilgiyi doğrudan etkilediğini gösterir. 5.3. İlyada Destanı, arkeolojik kalıntılar ve Hitit kil tabletleri. 5.4. Troya Savaşı geçmişte bir kez yaşanmış bir olaydır; fen bilimlerindeki gibi laboratuvarda tekrar edilemez ve gözlemlenemez. Tarihçiler bu konuda destan, kalıntı ve tabletler gibi eksik ve parçalı kanıtları yorumlayarak çıkarımda bulunur. Kanıtlar farklı yorumlanabildiği için görüş birliği sağlanamamıştır. Bu durum, tarihsel bilginin kesin yasalara değil yorumlara dayandığını ve yeni kanıtlarla değişebileceğini gösterir.

Yanlış cevap: 5.1'de metinde yer almayan ya da bilginin değişmesiyle ilgisi olmayan örneklerin yazılması; 5.2'de Schliemann'ın yönteminin "en doğru ve bilimsel yöntem" olarak değerlendirilmesi; 5.3'te kaynak türü yerine kişi adlarının (Homeros, Schliemann) yazılması; 5.4'te "Tarihçiler yeterince çalışmadığı için görüş birliği yoktur." ya da "Tarihsel bilgi de fen bilimleri gibi deneyle kanıtlanır." gibi cevaplar. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.

6. Doğru cevap:

6.1. **(8 puan)**

- Tetikleyici neden: Avusturya-Macaristan veliahdı Franz Ferdinand'ın 28 Haziran 1914'te Saraybosna'da öldürülmesi (Saraybosna suikastı) **(2 puan)**
- Arka plan nedenleri **(6 puan)**: Aşağıdakilerden herhangi üçünün yazılması; her biri 2 puandır. (a) Sanayileşmenin yol açtığı ham madde ve pazar arayışı, sömürge yarışı ve Almanya ile İngiltere-Fransa arasındaki rekabet; (b) devletlerin birbirine güvenmemesi ve Üçlü İttifak ile Üçlü İtilaf bloklarının oluşması; (c) orduların büyütülmesi ve İngiltere ile Almanya arasındaki donanma yarışı (silahlanma); (d) Balkanlarda milliyetçilik akımının etkisi ve Sırbistan ile Avusturya-Macaristan arasındaki gerginlik.

Kısmi puan: Avusturya-Macaristan'ın Sırbistan'a savaş ilan etmesi tetikleyici neden olarak yazılırsa 1 puan verilir.

6.2. **(4 puan)**

- Görüşün yanlış ya da eksik olduğunun belirtilmesi **(1 puan)**
- Suikastın yalnızca savaşı başlatan tetikleyici neden olduğunun; sömürge rekabeti, bloklaşma, silahlanma ve milliyetçilik gibi arka plan nedenleri olmasaydı bir suikastın tek başına dünya savaşına dönüşemeyeceğinin açıklanması **(2 puan)**
- Tarihsel olayların genellikle birden fazla nedeni olduğunun belirtilmesi **(1 puan)**

6.3. **(4 puan)**

- Saraybosna suikastının belirli bir yerde ve zamanda (Saraybosna, 28 Haziran 1914) meydana gelen somut ve özel bir gelişme olduğu için tarihsel olay olduğunun belirtilmesi **(2 puan)**
- Sömürge yarışının başlangıcı ve bitişi kesin olmayan, uzun bir zamana ve geniş bir alana yayılan soyut ve genel bir süreç olduğu için tarihsel olgu olduğunun belirtilmesi **(2 puan)**

Kısmi puan: Kavramlar doğru eşleştirilir ancak gerekçe yazılmazsa her biri için 1 puan verilir.

6.4. **(4 puan)**

- Neden-sonuç ilişkisinin olayların neden meydana geldiğini ve hangi etkilere yol açtığını belirlemeyi, anlamayı ve analiz etmeyi sağladığının belirtilmesi **(2 puan)**
- Böylece olayların birbirinden kopuk bilgiler olmaktan çıkıp anlamlı bir bütün hâline geldiğinin; tarihin olayları yalnızca sıralayan değil açıklayan ve yorumlayan bir disiplin olarak tarihsel araştırmanın temel amacına ulaştığının belirtilmesi **(2 puan)**

Örnek doğru cevap: 6.1. Tetikleyici neden, Avusturya-Macaristan veliahdı Franz Ferdinand'ın 28 Haziran 1914'te Saraybosna'da öldürülmesidir. Arka plan nedenleri ise sanayileşen devletlerin ham madde ve pazar için sömürge yarışına girmesi, devletlerin Üçlü İttifak ve Üçlü İtilaf bloklarına ayrılması ve İngiltere ile Almanya arasındaki donanma yarışıdır. 6.2. Bu görüş eksiktir. Suikast, savaşı başlatan tetikleyici nedendir. Ancak devletler arasında sömürge rekabeti, bloklaşma, silahlanma ve Balkanlardaki milliyetçilik gibi arka plan nedenleri olmasaydı bir suikast dünya savaşına dönüşmezdi. Tarihsel olayların genellikle birden fazla nedeni vardır. 6.3. Saraybosna suikastı, belirli bir yerde ve günde gerçekleşen somut ve özel bir gelişme olduğu için tarihsel olaydır. Sömürge yarışı ise başlangıcı ve bitişi kesin olmayan, uzun süreye ve geniş bir alana yayılan soyut ve genel bir süreç olduğu için tarihsel olgudur. 6.4. Tarihçiler neden-sonuç ilişkisi kurarak olayların neden meydana geldiğini ve hangi sonuçlara yol açtığını açıklar. Böylece olaylar kopuk bilgiler olmaktan çıkar, birbirine bağlanır ve anlamlı bir bütün hâline gelir.

Yanlış cevap: Tetikleyici neden olarak sömürge yarışının ya da bloklaşmanın gösterilmesi; arka plan nedeni olarak savaşın sonuçlarının yazılması; 6.2'de öğrencinin görüşünün doğru kabul edilmesi; 6.3'te suikastın olgu, sömürge yarışının olay olarak nitelendirilmesi; 6.4'te "Neden-sonuç ilişkisi tarihçiye kesin yasalar bulmayı sağlar." gibi cevaplar. Cevap verilmemesi durumunda 0 puan verilir.